

Bicentenáriumi konferencia az Akadémián

Előszó

A Magyar Tudományos Akadémia 200 éves fennállását ünneplő rendezvénysorozat keretében 2026 februárjában az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya (GJO) tudományünnepi programjára került sor. A magyar közgazdászok számára kettős ünnep az Akadémia alapításának bicentenáriuma: bizonyos megszorításokkal két évszázadot ölel át a közgazdaság-tudomány hazai művelésének története is.

Az egész hónapon át tartó rendezvénysorozat célja az volt, hogy a tudományos közösség és az érdeklődő nagyközönség számára egyaránt betekintést nyújtson a gazdaság- és jogtudományok, valamint az Osztályhoz tartozó további társadalomtudományi diszciplínák legújabb irányzataiba és kutatási eredményeibe. A programok között tudományos tanácskozások, kiállítások, könyvbemutatók, kerekasztal-beszélgetések, interdiszciplináris és kulturális rendezvények is helyet kaptak.

A tudományos közösséget, egyidejűleg az Osztályhoz tartozó tudományágak iránt érdeklődő szélesebb közönséget is célozták a hónap keretében tervezett tudományos tanácskozások, amelyek között részben a GJO meghatározó jelentőségű tudományterületei elmúlt két évszázadbéli akadémiai tudományosságának fejlődését áttekintő, részben pedig e tudományterületek valamely konkrét, jelenleg is rendkívül időszerű témakörének feltárását célzó konferenciák szerepeltek.

A kivételesen gazdag rendezvénysorozat keretében a *Globalizáció, deglobalizáció a 21. században* című konferenciát 2026. február 12-én tartottuk az MTA-székház felolvasótermében. A nagy érdeklődéssel kísért tudományos rendezvényen délelőtt a globalizáció átfogó gazdasági kihívásai és perspektívái álltak középpontban. Délután pedig a globalizáció további társadalomtudományi (nemzetközi politikai, demográfiai stb.), ám a közgazdaság-tudományokhoz is kapcsolódó problémái kerültek terítékre.

A globalizáció meghatározó mozzanatai a globális gazdaság egyes alkotóelemeit összekötő áramlások és hálózatok. A 2008–2009. évi nagy pénzügyi és gazdasági krízis után a termékek kereskedelmi áramlása és a nemzetközi pénzügyi áramlások dinamikája átmenetileg megtört. Egyidejűleg megtorpant a kiszervezés folyamata. Napirendre került az értékláncok átalakításának, újjászervezésének az igénye. E tényezők további impulzusokat kaptak az újabb külső, közöttük geoökonómiai

és geopolitikai, illetve pandémiás sokkok következtében. Az egymást erősítő sokkok miatt a legutóbbi évek folyamatait gyakran polikrízisként, elhúzódása miatt pedig permakrízisként jellemzik. A változásokat sokan a globalizáció megtorpanásaként értékelik. A jelenlegi és a következő időszak tartalmát illetően elterjedt a *deglobalizáció hipotézise*. A témakör tekintetében különös jelentőségű problémakörök: a geogazdasági fragmentáció; a kölcsönös függőségek, a nemzetközi értékláncok és a nemzetközi tőkemozgás átalakulása; a multilaterális intézmények szerepe; a kis országok lehetőségei; a globalizáció gazdasági, valamint kulturális és politikai dimenzióinak alakulása.

A problémakört közgazdaság-tudományi megközelítésben tekintette át a konferencia első blokkjának öt előadója: *Chikán Attila, Csaba László, Halmai Péter, Sass Magdolna és Tomka Béla*. A tömör előadásokat panelvita követte, amelyben négy előadó válaszolt, egy pedig kérdezőként szerepelt.

A globalizáció gazdasági dimenziója mellett igen fontosak annak társadalmi következményei. A délutáni előadások – amelyeket ugyancsak panelvita követett – a globalizációs folyamat néhány fontosabb társadalmi hatását elemezték.

Matus János a globalizáció nemzetközi rendszerre gyakorolt hatását és a vele járó biztonsági kockázatokat tárgyalta. *Spéder Zsolt* a globalizáció következtében változó demográfiai tendenciák bemutatására vállalkozott. *Polónyi István* a globalizáció oktatásra gyakorolt hatását vizsgálta. *Bayer József* pedig a globalizáció és a geopolitika változó viszonyát elemezte. A globalizációs folyamat jelentősen átrajzolja a hagyományos geopolitikai térképeket. Az új világrend igénye ugyanakkor a fenyegető anarchia rémét idézi fel, amellyel szemben csak a nemzetközi rendszer intézményi reformjai jelenthetnek kiutat, elhárítva a mai válság potenciálisan katasztrofális kimenetelét.

A Közgazdasági Szemle e számában a fenti konferencia előadásai szerepelnek. Egyetlen kivétellel, amelynek kizárólag terjedelmi oka van. *Spéder Zsolt* rendkívül nagy figyelmet keltő előadása egyúttal alapját képezte 2026. áprilisi akadémiai székfoglaló előadásának is. Ez utóbbi előadás a folyóirat következő számában jelenik meg. Abban a reményben adjuk közre a konferencia előadásait, hogy azok továbbgondolásra inspirálhatják a hazai tudományos közösség tagjait és műhelyeit.

Halmai Péter,
az MTA rendes tagja, a IX. Osztály elnöke